

รูปแบบการอนุรักษ์และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ เมืองเชียงใหม่ จังหวัด เชียงราย

Method to Conserve and Promote Creative Arts and Culture in Chiang Saen City.
Chiang Rai Province.

พระอัครภิกษุธีร์ สิริวฑฒโน.ดร Phraakkharaphisut Siriwatthano.Dr..

พระรัตนมุนี.ผศ.ดร. Phrarattanamunee. Asst. Prof. Dr.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย

Thanit_loonlawan@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่อง รูปแบบการอนุรักษ์และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้คือ 1. เพื่อศึกษารูปแบบการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย 2. เพื่อพัฒนากระบวนการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย 3. เพื่อเผยแผ่องค์ความรู้รูปแบบการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย ไปสู่สาธารณชน เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) รวบรวมข้อมูลทั้งเอกสารและภาคสนาม ภาคเอกสารเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ส่วนภาคสนาม เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ การสัมภาษณ์ เชิงลึก (In-depth Interview) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผลการวิจัยพบว่า มีรูปแบบและกระบวนการอนุรักษ์และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย เช่น การพัฒนาถนนศิลปวัฒนธรรม การจัดกิจกรรมช่วงศิลปวัฒนธรรม การสร้างแอปพลิเคชันเพื่อประชาสัมพันธ์ให้ทราบถึงรูปแบบและการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย

คำสำคัญ : รูปแบบ.การอนุรักษ์.ส่งเสริม.ศิลปวัฒนธรรม.เชิงสร้างสรรค์

Abstract

Research paper concerning a method to conserve and promote creative arts and culture in Chiang Saen city. Chiang Rai province. The objectives are as follows. 1. To study a method to conserve creative arts and culture in Chiang Saen city. Chiang Rai province. 2. To develop a process to promote creative arts and culture in Chiang Saen city. Chiang Rai province. 3. To spread knowledge of the method for conserving creative arts and culture in Chiang Saen city. Chiang Rai province throughout the population. The paper involves Qualitative Research collecting documentary information and field work. The documentary side involves collecting information from relevant documents and research. The field work involves collecting information through questioning. interviews. in-depth interviews and focus group discussions. The research results show the method to conserve and promote creative arts and culture in Chiang Saen city. Chiang Rai province. such as developing an Arts and Culture street. setting up open air activities for arts and culture. and creating an application to provide information about the method and the conservation of arts and culture in Chiang Saen city. Chiang Rai province.

Keywords : Method. Conserve. Promote. Arts and Culture. Creative

บทนำ

เมืองเก่าเชียงแสน เป็นเมืองสำคัญทางประวัติศาสตร์ของอารยธรรมล้านนา ที่ปรากฏร่องรอย โบราณสถานที่สำคัญถึง 76 วัด ในเขตกำแพงเมืองเก่า แม้ว่าเมืองเชียงแสนควรส่งเสริมการอนุรักษ์ แต่จากนโยบายของภาครัฐในการจัดตั้งเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนในพื้นที่อำเภอเชียงแสน ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากการขยายตัวของการใช้ประโยชน์ที่ดิน และกระทบต่อชุมชนเมืองเก่ารวมทั้งการรุกรานแนวเขตโบราณสถาน และสภาพภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรมของเมือง การดำเนินงานวิจัย โดยใช้การสัมภาษณ์ความต้องการรูปแบบภูมิทัศน์ของเมืองเชียงแสน และการสนทนากลุ่มในประเด็นที่เกี่ยวกับองค์ประกอบของภูมิทัศน์เมือง จากตัวแทนภาคประชาชน หน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชน เพื่อสร้างรูปแบบการออกแบบภูมิทัศน์เมือง โดยใช้แนวคิดพิพิธภัณฑน์มีชีวิต คือ ส่งเสริมการพัฒนาเมือง เชียงแสนควบคู่ไปกับการอนุรักษ์สภาพแวดล้อม ของชุมชนเมืองเก่า ให้เหมาะสมกับ

บริบทเอกลักษณ์ ของเมืองประวัติศาสตร์เชียงแสนอำเภอเชียงแสนได้รับการพัฒนาขึ้นอย่างรวดเร็วตลอด 20 กว่าปีที่ผ่านมา ซึ่งเป็นผลมาจากนโยบายการค้าต่างประเทศ โดยเชียงแสนได้รับการประกาศเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดเชียงราย ภายใต้กรอบความร่วมมืออนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง (Greater Mekong Subregion - GMS) (สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 6 เชียงใหม่. 2558 : 286)

เมืองเชียงแสนเป็นเมืองโบราณที่มีอายุเก่าแก่ที่สุดของแคว้นล้านนา หลักฐานทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีแสดงให้เห็นปรากฏว่าเมืองเชียงแสนมีการพัฒนาเนื่องจากเป็นเมืองที่มีความสำคัญ ทางเศรษฐกิจการปกครอง ศาสนาและศิลปกรรม เมืองเชียงแสนในปัจจุบันได้มีการยกฐานะเป็นอำเภอเชียงแสนที่เป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดเชียงราย ในปี 2500 อำเภอเชียงแสนได้มีการพัฒนาอนุรักษ์โบราณสถานและวัตถุโบราณมานาน กรมศิลปากรได้มีการบูรณะ จัดสภาพภูมิทัศน์รอบโบราณสถานขึ้นเป็นอนุสรณ์สถาน เพื่อการสงวนรักษาคุณค่าที่เป็นมรดกของล้านนา และเป็นแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมของล้านนาที่มีความสำคัญของประเทศไทย โบราณสถานของเมืองเชียงแสนทั้งภายในและนอกเมืองส่วนใหญ่ได้รับการขุดค้น ขุดแต่ง บูรณปฏิสังขรณ์ และปรับปรุงภูมิทัศน์แล้ว โดยเฉพาะกำแพงเมือง ป้อม คูเมือง รวมถึงวัดวาอารามต่างๆ ซึ่งเกิดขึ้นอย่างเข้มข้นในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา ด้วยนโยบายของทางจังหวัดที่ผลักดันเชียงแสนขึ้นเป็นแหล่งมรดกโลกเมืองเชียงแสนปัจจุบันส่วนใหญ่มีสภาพเป็นเมือง เนื่องจากเป็นที่ตั้งของตัวอำเภอเชียงแสนและเทศบาลตำบลเวียงเชียงแสน พื้นที่เต็มไปด้วยอาคารสิ่งปลูกสร้างทั้งของส่วนราชการและเอกชน รวมถึงบ้านเรือนราษฎร ร้านค้า ตลาด ท่าเรือ วัด สถานศึกษา บ้านพักและรีสอร์ท หน่วยงานด้านการค้า ศุลกากร การท่องเที่ยว และพิพิธภัณฑสถาน โดยมีโบราณสถานแทรกตัวอยู่เป็นระยะพื้นที่ด้านทิศใต้ภายในเมืองมีสภาพเป็นชุมชนหนาแน่นน้อยกว่าพื้นที่ด้านทิศเหนือ บางส่วนเป็นพื้นที่เกษตรกรรม ทั้งทำนา ทำไร่ และสวนผลไม้ พื้นที่นอกเมืองส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เกษตรกรรม บางส่วนเป็นชุมชนเมือง นิคมอุตสาหกรรม และป่าไม้ สถานที่สำคัญต่างๆ ของเชียงแสน ล้วนมีประวัติศาสตร์และเรื่องเล่าที่สัมพันธ์กับประวัติศาสตร์และตำนานท้องถิ่น พื้นที่ภายในและโดยรอบเชียงแสนมีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญมากมาย ทั้งทางประวัติศาสตร์ ศาสนา วัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ทั้งยังเป็นแหล่งค้าขายระหว่างประเทศที่สำคัญ มีสถานที่พักผ่อนหย่อนใจมากมาย แหล่งท่องเที่ยวเหล่านี้ เช่น เมืองโบราณเชียงแสน เมืองโบราณเชียงแสนน้อย วัดเจดีย์หลวง วัดพระธาตุจอมกิตติ วัดพระธาตุผาเงา วัดป่าสัก วัดพระเจ้า

ล้านทอง วัดพระยืน พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเชียงแสน น้ำตกบ้านไร่ สบรวกหรือสามเหลี่ยมทองคำ
เวียงเชียงเมียงหรือเวียงสบรวก พระธาตุดอยปูเข้า หอผืน อุทยานสามเหลี่ยมทองคำ พิพิธภัณฑสถาน
ผืน เวียงหนองล่อง ทะเลสาบเชียงแสน และยังเป็นที่ตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ เช่น ไทยวน ไท
ลื้อ อุโล้อาชาดอยสะงั้ ม้งชาวบ้านธารทอง เข้าบ้านห้วยกว๊าน ส่วนประเพณีวัฒนธรรมที่สำคัญของ
ชาวเชียงแสน เช่น ปอยหลวง ทานสลาก สืบชะตาเมือง พ.ศ. 2530 เมืองเชียงแสนได้รับการบรรจุเป็น
โครงการบูรณะและอนุรักษ์เมืองประวัติศาสตร์แห่งชาติ ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
ฉบับที่ 6 มีเป้าหมายที่จะสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับเมืองเชียงแสนและบริเวณในพื้นที่เป้าหมาย เพื่อกำ
เนินงานปรับปรุงบูรณะโบราณสถานและสภาพภูมิประเทศ ให้เกิดบรรยากาศ เพื่อให้เศรษฐกิจและ
สังคมของชุมชนในท้องถิ่นได้รับประโยชน์สูงสุด

เมืองเชียงแสนปัจจุบัน ส่วนใหญ่มีสภาพเป็นเมือง เนื่องจากเป็นที่ตั้งของตัวอำเภอเชียง
แสนและเทศบาลตำบลเวียงเชียงแสน พื้นที่เต็มไปด้วยอาคารสิ่งปลูกสร้างทั้งของส่วนราชการและ
เอกชน รวมถึงบ้านเรือนราษฎร ร้านค้า ตลาด ท่าเรือ วัด สถานศึกษา บ้านพักและรีสอร์ท หน่วยงาน
ด้านการค้า ศุลกากร การท่องเที่ยว และพิพิธภัณฑสถาน โดยมีโบราณสถานแทรกตัวอยู่เป็นระยะพื้นที่ด้าน
ทิศใต้ภายในเมืองมีสภาพเป็นชุมชนหนาแน่นน้อยกว่าพื้นที่ด้านทิศเหนือ บางส่วนเป็นพื้นที่
เกษตรกรรม ทั้งทำนา ทำไร่ และสวนผลไม้ พื้นที่นอกเมืองส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เกษตรกรรม บางส่วน
เป็นชุมชนเมือง นิคมอุตสาหกรรม และป่าไม้ สถานที่สำคัญต่างๆ ของเชียงแสนล้วนมีประวัติศาสตร์
และเรื่องเล่าที่สัมพันธ์กับประวัติศาสตร์และตำนานท้องถิ่น พื้นที่ภายในและโดยรอบเชียงแสนมีแหล่ง
ท่องเที่ยวที่สำคัญมากมาย ทั้งทางประวัติศาสตร์ ศาสนา วัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ทั้ง
ยังเป็นแหล่งค้าขายระหว่างประเทศที่สำคัญ มีสถานที่พักผ่อนหย่อนใจมากมาย แหล่งท่องเที่ยว
เหล่านี้เช่น เมืองโบราณเชียงแสน เมืองโบราณเชียงแสนน้อย วัดเจดีย์หลวง วัดพระธาตุดอยมกิตติ วัด
พระธาตุมหาเจดีย์ วัดป่าสัก วัดพระเจ้าล้านทอง วัดพระยืน พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเชียงแสน น้ำตก
บ้านไร่ สบรวกหรือสามเหลี่ยมทองคำ เวียงเชียงเมียงหรือเวียงสบรวก พระธาตุดอยปูเข้า หอผืน
อุทยานสามเหลี่ยมทองคำ พิพิธภัณฑสถานบ้านผืน เวียงหนองล่อง ทะเลสาบเชียงแสน และยังเป็นที่ตั้งถิ่น
ฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ เช่น ไทยวน ไทลื้อ อุโล้อาชาดอยสะงั้ ม้งชาวบ้านธารทอง เข้าบ้านห้วย
กว๊าน ส่วนประเพณีวัฒนธรรมที่สำคัญของชาวเชียงแสน เช่น ปอยหลวง ทานสลาก สืบชะตาเมือง
ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 รูปแบบและกลไกการดำเนินการด้านการสาธารณ

สุขุมลฐานได้พัฒนาอย่างเป็นรูปธรรม และการพัฒนาหมู่บ้านการดำเนินงานเมืองน่าอยู่ ชุมชนน่าอยู่มี
อย่างต่อเนื่องและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (สำนักงานโบราณคดีและ
พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 6 เชียงใหม่. 2558 : 90)

ผู้วิจัยสนใจในการที่จะศึกษารูปแบบการอนุรักษ์และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์
เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อเป็นการศึกษารูปแบบการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์
เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ และพัฒนาการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่
จังหวัดเชียงใหม่ ตลอดจนถึงเผยแพร่องค์ความรู้รูปแบบการอนุรักษ์การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมเชิง
สร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่จังหวัดเชียงใหม่ ไปสู่สาธารณชน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อพัฒนากระบวนการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ จังหวัด
เชียงใหม่
3. เพื่อเผยแพร่องค์ความรู้รูปแบบการอนุรักษ์การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมือง
เชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ไปสู่สาธารณชน

การทบทวนวรรณกรรม

งานวิจัยเรื่องนี้มีการทบทวนวรรณกรรมดังนี้คือ

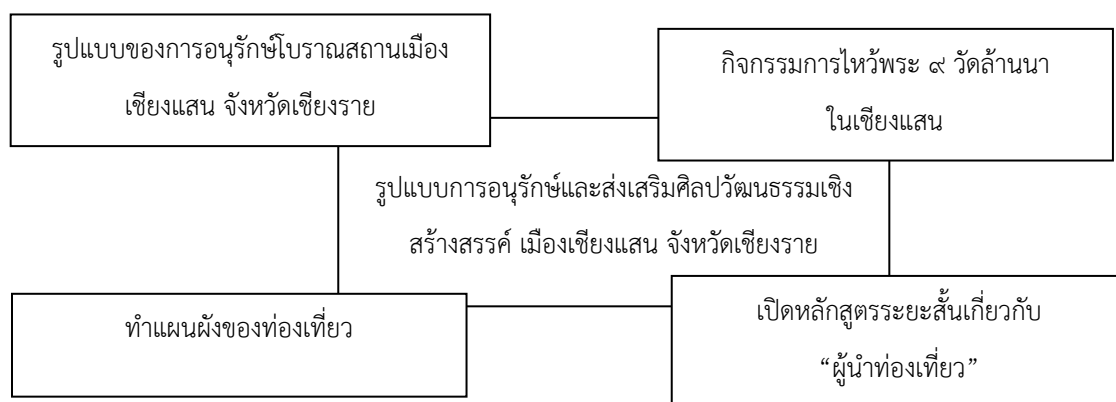
กรมศิลปากร งานวิจัยเรื่อง แนวทางการจัดการพื้นที่โบราณสถานเมืองเชียงใหม่ผ่าน
กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนและท้องถิ่น ผลการวิจัยพบว่า เมืองเชียงใหม่เป็นพื้นที่เมืองโบราณที่
มีหลักฐานทางประวัติศาสตร์ทั้งในทางโบราณคดี และเอกสารทางประวัติศาสตร์ดังจะเห็นได้อย่าง
ชัดเจนจากซากทางโบราณคดี มีจำนวนวัดทั้งที่เป็นวัดร้างและวัดที่ถูกนำกลับมาบูรณะใช้ใหม่จำนวน
ทั้งสิ้น 76 แห่ง

สุณีย์ บริสุทธิ์ ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง การส่งเสริมความตระหนักของชุมชนเชียงใหม่ต่อคุณค่า
ด้านโบราณสถานเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า แนวทางการอนุรักษ์โบราณสถาน ไว้อย่าง
ยั่งยืนสืบไปถึงลูกหลาน อีกทั้งยังมีแนวทางให้ชาวเชียงใหม่สามารถสร้างรายได้ จากโบราณสถาน ใน
รูปแบบของการให้นักท่องเที่ยวได้ชื่นชมกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาอันยาวนานของเชียงใหม่

เอกสิทธิ์ เรือนทอง ได้ทำงานวิจัยเรื่อง พัฒนาการของแผนผังโบราณสถานในเมืองโบราณ
เชียงแสนและเชียงแสนน้อย พบว่า แผนผังของโบราณสถานในเมืองโบราณเชียงแสนและเชียงแสน
น้อย ทั้ง 45 แห่ง ในพื้นที่ อ.เชียงแสน จ.เชียงราย

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ และการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย
ตามแนวคิด/ทฤษฎี โดยมีรายละเอียดดังนี้

ระเบียบวิธีวิจัย

กระบวนการวิจัยเรื่อง รูปแบบการอนุรักษ์และการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์
เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย สามารถสรุปได้ดังนี้คือ

1. ศึกษารวบรวมเอกสารแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับแนวคิดและ
ทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการ
ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ มิติการพัฒนาศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย แนวคิดการใช้ความคิด
สร้างสรรค์และการต่อยอดของศิลปวัฒนธรรม

2) เก็บรวบรวมข้อมูล ข้อเท็จจริงเพื่อให้เห็นถึงรูปแบบและกระบวนการพัฒนางานวิจัย
โดยสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key Informants) จากการมีส่วนร่วม
ของหน่วยงานทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน เพื่อสรุปประเด็นการนำไปสู่การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus
Group Discussion)

3) สนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยผู้เชี่ยวชาญทางด้านพระพุทธศาสนา ผู้เชี่ยวชาญทางด้านประวัติศาสตร์ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านประเพณีและวัฒนธรรม ผู้เชี่ยวชาญทางด้านเทคโนโลยี ปรากฏท้องถิ่น ผู้นำชุมชน เพื่อระดมแนวคิด มุมมองที่มีผลต่อการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และนำไปสู่การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อให้ได้มาซึ่งรูปแบบการอนุรักษ์และการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้คือ

3.1 ภารกิจและอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล

3.2 แผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลการท่องเที่ยววัฒนธรรมในล้านนา

3.3 ข้อบังคับในเรื่องงบประมาณประจำปี

3.4 สภาพปัญหาในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลการท่องเที่ยววัฒนธรรม

ในล้านนา

3.5 ปัญหาและอุปสรรคขององค์การบริหารส่วนตำบลการท่องเที่ยววัฒนธรรม

ในล้านนา

4) เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อหาข้อมูลสรุปในเชิงสถิติจากการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อนำไปสู่การประมวลผลข้อมูล และศึกษาเชิงความสัมพันธ์ถึงมุมมองของ รูปแบบการอนุรักษ์และการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ซึ่งเก็บรวบรวมจากแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทางด้านพระพุทธศาสนา ปรากฏท้องถิ่น ผู้นำชุมชน

5) สรุปผลการวิจัยที่ได้คือ มีรูปแบบและกระบวนการอนุรักษ์และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ประกอบไปด้วย การทำโลโก้ การทำตุ๊กล้านนา การทำแลนด์มาร์คไว้อย่างรูป การสืบชะตาเมือง กิจกรรมการแสดงเช่น ฟ้อนรำ/ดนตรีพื้นเมือง/กลองสะบัดชัย/การแสดงของชนเผ่า

6) นำเสนอผลงานวิจัย ทั้งในระดับชาติ และนานาชาติ

ผลการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง รูปแบบการอนุรักษ์และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย สามารถสรุปได้ดังนี้คือ

รูปแบบการอนุรักษ์และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ เมืองเชียงใหม่ จังหวัด เชียงราย ผลวิจัยพบว่า รูปแบบการอนุรักษ์โบราณสถาน และ โบราณวัตถุ หมายถึง เป็นทรัพยากร ทางวัฒนธรรมประเภทจับต้องได้ มีฐานะเป็น “ทรัพย์สินของแผ่นดิน” ประเภทหนึ่ง และในทาง วิชาการเรียกว่า ทรัพยากรทางโบราณคดี ซึ่งหมายถึงสถานที่ สิ่งก่อสร้าง รวมทั้งวัตถุสิ่งของที่ เกี่ยวข้องกับมนุษย์และวัฒนธรรมในอดีตทุกยุคทุกสมัย และเป็นสิ่งที่มีคุณค่าความสำคัญ สามารถ นำมาจัดการให้เป็นคุณประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตของคนสมัยปัจจุบัน และส่งผ่านไปให้คนรุ่นต่อ ๆ ไป ได้ประโยชน์อนาคตได้ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ เชียงแสน ก่อตั้งขึ้นในปี พุทธศักราช 2500 เป็น พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติประจำแหล่งโบราณคดีเมืองเชียงใหม่ ทำหน้าที่ในการเก็บรักษาและจัดแสดง โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุที่ได้จากการสำรวจ ขุดแต่งและบูรณะโบราณสถานในเขตเมืองโบราณเชียงใหม่ ตลอดจนพื้นที่อื่น ๆ ในเขตจังหวัดเชียงราย สู่สาธารณชน โดยเป็นหน่วยงานในกำกับของกรมศิลปากร การจัดแสดงภายใน มุ่งเน้นการนำเสนอหลักฐานและข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการตั้งหลักแหล่งของชุมชน ตั้งแต่สมัยประวัติศาสตร์ เรื่อยมาจนถึงสมัยประวัติศาสตร์ อาทิเช่น เครื่องมือหินกะเทาะ และ เครื่องมือหินขัด ที่พบในบริเวณริมแม่น้ำโขง มีอายุราว 13.000-1.000 B.C. ซึ่งแยกออกเป็นสังคมล่า สัตว์ และสังคมเกษตรกรรม จนถึงสมัยประวัติศาสตร์ที่พบหลักฐานตั้งแต่ราวพุทธศตวรรษที่ 19 เป็นต้นมา จำนวนมาก เช่น พระพุทธรูป ชิ้นส่วนประติมากรรมปูนปั้นประดับศาสนสถาน และศิลาจารึกที่มีอายุอยู่ในช่วงพุทธศตวรรษ 21-22 พื้นที่การจัดแสดงช่วงหลัง นำเสนอเรื่องราวของกลุ่มชนที่อาศัย อยู่ในพื้นที่เมืองเชียงใหม่และใกล้เคียง เช่น ชาวไทยวน ไทลื้อ อาข่า และเมี่ยน เป็นต้นโดยมีรูปแบบ ของการอนุรักษ์ดังนี้คือ

1. รูปแบบของการอนุรักษ์โบราณสถานเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่
2. รูปแบบการจัดกิจกรรมเชิงอนุรักษ์วัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่
3. กิจกรรมการไหว้พระ 9 วัดล้านนาในเชียงใหม่
4. กิจกรรมการจัดประกวดภาพถ่าย ภาพวาด คำขวัญ ตราสัญลักษณ์ ที่เกี่ยวกับเมือง เชียงแสน จังหวัดเชียงใหม่
5. กิจกรรมการประกวดออกแบบพื้นที่ย่าน หรือพื้นที่ส่วนใดส่วนหนึ่งของเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่
6. กิจกรรมการทำแผนที่มรดกทางวัฒนธรรมของพื้นที่เมืองเชียงใหม่

7. การจัดกิจกรรมการสวดมนต์ทุกวันพระ ที่เป็นวัดร้าง ในอำเภอเชียงแสน
จังหวัดเชียงราย

8. ทำแผนผังของห้องเที่ยว

9. ทำป้ายให้ข้อมูลประเพณีและวัฒนธรรมของเชียงแสน

10. เปิดหลักสูตรระยะสั้นเกี่ยวกับ “ผู้นำท่องเที่ยว”

11. กิจกรรมการเดิน “ธรรมยาตรา”

12. การส่งเสริม และการอนุรักษ์ ด้านการให้ชุมชนมีรายได้

13. การสร้างนักวิจัยท้องถิ่น

14. รูปแบบของการส่งเสริม และการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม กิจกรรมการสงฆ์

พระธาตุของวัดในอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

15. รูปแบบและกิจกรรมส่งเสริมสถานที่ท่องเที่ยวและการปั่นจักรยานนำเที่ยว
สถานที่

16. มีการส่งเสริมประเพณีและวัฒนธรรมมีชีวิต

17. รูปแบบของการสร้างจิตสำนึกเมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

18. รูปแบบของการจัดตั้งชมรมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงแสนจังหวัด
เชียงราย

กระบวนการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย
ผลการวิจัยพบว่า โดยมีการพัฒนาการอนุรักษ์และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ ของเมือง
เชียงแสนจังหวัดเชียงราย โดยมีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ ผลที่ได้คือ มีรูปแบบและกระบวนการอนุรักษ์
และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ประกอบไปด้วย ชุดองค์
ความรู้รูปแบบของการอนุรักษ์โบราณ โบราณวัตถุ ของอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงรายรูปแบบการ
ส่งเสริมการเรียนรู้และการอนุรักษ์ศิลปะของวัดและชุมชน เนื่องจากศิลปวัฒนธรรมอำเภอเชียงแสน
การแสดง ฟันบ้าน อัตลักษณ์ประจำจังหวัดเชียงรายที่คนภาคเหนือได้สืบทอดมาตั้งแต่สมัยโบราณ
เป็นการแสดงฟ้อนเล็บ ตีกลองสะบัดชัย การฟ้อนดาบ การฟ้อนซึ่งถือเป็นการแสดงที่ชาว

การเผยแผ่องค์ความรู้รูปแบบการอนุรักษ์การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียง
แสน จังหวัดเชียงราย ไปสู่สาธารณชน ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบและวิธีการเผยแผ่องค์ความรู้

ประกอบไปด้วยดังนี้คือ 1. มีการประชาสัมพันธ์ทั้งในระบบออนไลน์ และ ออฟไลน์ ก. ออนไลน์ คือ มีการนำเสนอทั้งโปสเตอร์ แผ่นพับ โบว์ชัวร์ คลิปเสียง คลิปวิดีโอ ผ่านช่องทางเฟซบุ๊ก ยูทูบ เว็บไซต์ แอปพลิเคชัน ข. ออฟไลน์ คือ มีการนำเสนอในรูปแบบโปสเตอร์ โบว์ชัวร์ ปฏิทิน (ล้านนา) หนังสือสวดมนต์ หนังสือธรรมะ ผ่านช่องทาง วัด บ้าน โรงเรียน ราชการ หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน วิสาหกิจต่างๆ เป็นต้น

การอภิปรายผล

จากการศึกษาบทความวิจัยเรื่อง The City of Art : รูปแบบการพัฒนาศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีงานวิจัยที่สอดคล้องของประสิทธิ์ สว่างศรี งานวิจัยเรื่อง แนวทางการจัดการพื้นที่โบราณสถานเมืองเชียงใหม่ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนและท้องถิ่น ผลการวิจัยพบว่า เมืองเชียงใหม่เป็นพื้นที่เมืองโบราณที่มีหลักฐานทางประวัติศาสตร์ทั้งในทางโบราณคดี และเอกสารทางประวัติศาสตร์ดังจะเห็นได้อย่างชัดเจนจากซากทางโบราณคดี มีจำนวนวัดทั้งที่เป็นวัดร้างและวัดที่ถูกนำกลับมาบูรณะใช้ใหม่ จำนวนทั้งสิ้น 76 แห่งในพื้นที่กำแพงเก่าเมืองเชียงใหม่ซึ่งมีพื้นที่ทั้งสิ้นประมาณ 2.5 ตารางกิโลเมตร ประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันคือประเด็นทางด้านที่ดิน เนื่องจากจำนวนของแหล่งโบราณสถานที่จะกระจายตัวอยู่ทั่วไปในเมือง ในพื้นที่ดินบางส่วนเป็นกรรมสิทธิ์ของกรมธนารักษ์โดยมีกรมศิลปากร เป็นผู้ดูแล (จำนวนวัดร้างทั้งสิ้น 25 แห่งมีประเด็นการบุกรุกที่ดินของชาวชุมชน คิดเป็นร้อยละ 32.89 ของจำนวนหลักฐานทางโบราณคดีในทั้งหมด จากข้อมูลของโครงการบูรณะและอนุรักษ์เมืองประวัติศาสตร์เชียงใหม่ ปี พ.ศ. 2548) และบางส่วนเป็นที่ดินส่วนบุคคล ซึ่งประเด็นความขัดแย้ง ในเชิงของที่ดินนี้เป็นหนึ่งในปัญหาหลักของการอนุรักษ์และจัดการมรดกทางโบราณคดีเหล่านั้น ปัจจุบันกรมศิลปากรและเทศบาลตำบลเวียงเชียงใหม่ มีนโยบายที่จะคลี่คลายประเด็นปัญหาดังกล่าวเพื่อสร้างกระบวนการจัดการร่วมกันระหว่างชุมชน หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องหรือองค์กรพัฒนาเอกชนต่างๆ อันจะก่อให้เกิดการผลักดันเข้าสู่การเป็นมรดกโลกในรูปแบบของมรดกที่ยังคงมีชีวิต (Living Heritage) การศึกษาในครั้งนี้จึงมีเป้าหมายในการค้นหาแนวทางการจัดการร่วมกันดังกล่าวระหว่างองค์กรที่เกี่ยวข้องและชุมชนที่มีผลกระทบ เพื่อเป็นแนวทางในการอนุรักษ์และพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป กรอบแนวคิดหลักที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในครั้งนี้สามารถจำแนกออกได้เป็น 4 แนวคิดและวรรณกรรมหลักคือ แนวคิดการอนุรักษ์ในระดับนานาชาติ พัฒนาการแนวคิดและการปฏิบัติในการอนุรักษ์ของประเทศไทย แนวคิดอนุรักษ์เมือง

ประวัติศาสตร์ และแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนวิธีการศึกษาใช้วิธีการสำรวจ ศึกษา รวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล จากเอกสาร การลงภาคสนาม การสัมภาษณ์และการสร้าง กระบวนการมีส่วนร่วมภายในพื้นที่ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยวัตถุประสงค์และความมุ่งหวังของ การศึกษาค้นนี้มีด้วยกันทั้งหมด 4 ข้อหลักๆคือ 1.เพื่อค้นหาแนวทางการจัดการมรดกทางวัฒนธรรม และโบราณคดีในพื้นที่เมืองประวัติศาสตร์เชียงใหม่ ร่วมกันระหว่างกรมศิลปากร เทศบาลตำบลเวียง เชียงแสน องค์การชุมชน ประชาชนพื้นที่ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่นๆ 2.เพื่อจัดทำแผนแม่บทการ พัฒนาพื้นที่ทางโบราณคดีในเมืองเชียงใหม่ทั้งสิ้น 76 แห่งผ่านการมีส่วนร่วมของประชาชน 3.เพื่อ กระตุ้นให้เกิดกลไกของทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนการอนุรักษ์พื้นที่ ทางประวัติศาสตร์เมืองเชียงใหม่ 4.เพื่อจัดกระบวนการให้เกิดการคลี่คลายประเด็นข้อขัดขัดทางด้าน กรรมสิทธิ์ที่ดิน โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายในบริเวณพื้นที่ทางโบราณคดีต่างๆในเมืองผลของการศึกษาใน ครั้งนี้จะมีทั้งแนวทางอนุรักษ์และพัฒนาของเมืองในภาพรวม รวมถึงการยกตัวอย่างแนวทางการ จัดการพื้นที่โบราณสถานในเขตเมืองเชียงใหม่ เพื่อที่จะเป็นแนวทางเบื้องต้นในการขยับกระบวนการ มีส่วนร่วมและช่วยทำให้ทุกภาคส่วนเห็นภาพที่ชัดเจนเป็นรูปธรรมและเกิดการขับเคลื่อนต่อไปใน ปัจจุบันและอนาคต

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยมีดังนี้คือ

สรุปได้ว่าองค์ความรู้ที่ได้จากการทำงานวิจัยเรื่อง รูปแบบการอนุรักษ์และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย พบว่า มีการร่วมมือกันทั้งหน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชน หน่วยงานทางพระพุทธศาสนา หน่วยงานทางวัฒนธรรม โดยมีกรมศิลปากร ควบคุมและบริหารจัดการอนุรักษ์โบราณสถาน-โบราณวัตถุ ไว้อย่างถูกต้อง และมีการสร้างนักวิจัยท้องถิ่น การเปิดหลักสูตรผู้นำการท่องเที่ยว หรือ มัคคุเทศก์ ที่จะช่วยในการนำเที่ยวเมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษางานวิจัยเรื่อง The City of Art : รูปแบบการพัฒนาศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย มีข้อเสนอแนะดังนี้คือ

1. ควรหาแนวทางการจัดการพื้นที่โบราณสถานเมืองเชียงแสนผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนและท้องถิ่น
2. ควรมีการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาภาคสนาม : ภาคเหนือ
3. ควรกระตุ้นกิจกรรมต่างๆ ผ่านสื่อช่องทางอื่นๆ ให้หลากหลายมากขึ้น

References

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2535). พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาเถปิฎก 2500. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม. การส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในการอนุรักษ์ พื้นฟู สืบสาน ปกป้องคุ้มครองจารีตประเพณี ภูมิปัญญาและ ศิลปวัฒนธรรม. เชียงราย : โรงพิมพ์แสงศิลป์. 2561.
- กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. (2561). ศักยภาพในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานนวัตกรรมข้อมูล หุ่นมนุษย์. เชียงราย : โรงพิมพ์แสงศิลป์.
- สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 6 เชียงใหม่. (2558). การส่งเสริมการท่องเที่ยวอำเภอเชียงแสนจังหวัดเชียงราย. กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊ค
- ศักดิ์ศรี มงคลอิทธิ. (2558). รูปแบบและกระบวนการพัฒนาการพัฒนาเมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย. กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊ค
- วิฑูรย์ เหลียวรุ่งเรือง. (2560). การอนุรักษ์และจัดการมรดกทางวัฒนธรรม: โครงการความร่วมมือระหว่าง 5 มหาวิทยาลัย และกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. กระทรวงมหาดไทย.